

Barbara Zbroja

ORCID: 3775-3086-7585-3615

Archiwum Narodowe w Krakowie

Album fotograficzny rodziny Jagłów z Prokocimia ze zbiorów Archiwum Narodowego w Krakowie

Photograph album of the Jagłów family from Prokocim from the collections of the National Archives in Krakow

Archiwum Narodowe w Krakowie zakupiło od osoby prywatnej w 2020 r. typowo rodzinny album fotograficzny związany z anonimową rodziną mieszkającą w Krakowie lub w jego najbliższych okolicach¹. Album o wymiarach 33,8 x 25,3 cm posiada oprawę introligatorską ze skóry zabarwionej na kolor brązowy, liczy 19 kart przedzielonych cienkimi stronami z bibuły. Wklejono do niego 244 fotografie, z których najstarsze wykonano na początku XX stulecia, a najpóźniejsze w latach 60. XX w. Zdjęcia umieszczono bez zachowania chronologii i w dość przypadkowy sposób, są wśród nich ujęcia m.in. z Austrii (Oberhollabrunn, Wiedeń), ale najwięcej fotografii pochodzi z okresu dwudziestolecia międzywojennego z Polski. Te ostatnie wykonano głównie w Krakowie, są to zapisy ze spotkań rodzinnych, portrety komunijne dzieci oraz sceny uchwycone na krakowskich ulicach. Większość to fotografie amatorskie i nie wiadomo, kto był ich autorem. Część to zdjęcia studyjne, pochodzą z atelier fotograficznych: „Secesja” przy Rynku Podgórskim 9, „Studio” przy ulicy Floriańskiej 31, „Janina” przy ulicy Starowiślnej 21 oraz z zakładu Władysława Gargula w Wieliczce. Jak to często bywa z albumami rodzinnymi, żadna z fotografii nie została podpisana, przez co dotarcie do nazwiska rodziny, której dotyczą, wydawało się niemożliwe. Ostatecznie jednak identyfikacja zakończyła się powodzeniem.

¹ ANK, Zbiór albumów, sygn. 29/1587/30.

Kluczem do ustalenia tożsamości rodziny stał się charakterystyczny narożny dom występujący na dziewięciu zdjęciach i stanowiący tło dla sfotografowanych osób, na jednej fotografii uchwycony w całości z dwiema elewacjami. Ilość zdjęć z tym domem sugerowała, że to właśnie w nim mieszkała rodzina, z którą związany był album. Jest to budynek parterowy z mieszkalną częścią w strefie poddasza, posiadający charakterystyczny ścięty narożnik, gdzie mieściło się wejście do sklepu. Forma nieczytelnej na zdjęciu tablicy z nazwą ulicy świadczy, że dom znajdował się poza granicami administracyjnymi Krakowa sprzed 1939 r.²

Charakterystyczny dom z fotografii znajduje się na terenie podkrakowskiej miejscowości Prokocim, którą przyłączono do Krakowa dekretem Wydziału Głównego Spraw Wewnętrznych rządu Generalnego Gubernatorstwa z 28 maja 1941 r.³ Chociaż budynek został częściowo przebudowany (zamurowano wejście do sklepu, zlikwidowano prowadzące do niego schody, zmieniono pokrycie dachowe oraz rodzaj tynku), to jego ogólna bryła, sąsiadująca gospodarcza zabudowa, a nawet przyłącze do sieci elektrycznej, pozostały bez zmian. Dom zbudowany został w latach 20. XX stulecia na narożnej parceli u zbiegu ulic Marszałka Józefa Piłsudskiego 60 (obecnie ul. Bieżanowska 60)⁴ i Juliusza Słowackiego 1–3 (obecnie ul. Prosta 1).

Dzięki skanowi o wysokiej rozdzielczości zdjęcia udało się odczytać podłużny szyld umieszczony w ściętym narożniku nad wejściem do sklepu „SPRZEDAŻ TOWARÓW MIESZANYCH ANNA JAGŁÓW”. W Archiwum Narodowym w Krakowie przechowywanych jest szereg dokumentów, w tym wnioski o dowody osobiste i paszporty z okresu międzywojennego

² Na tablicy z opisywanego domu widnieje w środkowej części nr posesji, a u dołu nazwa ulicy. W Krakowie w okresie międzywojennym stosowano emaliowane tablice, na których w górnej części umieszczano nazwę ulicy, pośrodku numer domu, a u dołu numer dzielnicy katastralnej, *Poczet zwierchników dzielnic miasta Krakowa (1396–2018)*, oprac. Bogdan Kasprzyk, Kraków 2018, s. 52–56.

³ Tadeusz Wroński, *Kronika okupowanego Krakowa*, Kraków 1974, s. 156.

⁴ Informacja o zmianie nazwy ulicy znajduje się w maszynopisie „Tymczasowy wykaz alfabetyczny ulic, alej i placów w mieście Krakowie według stanu w dniu 15.VI.1953 r.” z adnotacją „Wyłączenie do użytku urzędowego”, Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, materiały związane ze zbiorem ksiąg meldunkowych. Zmiana nazwy ulicy została ogłoszona w 1961 r. „Obwieszczeniem Prezydium Rady Narodowej w m. Krakowie z dnia 28 czerwca 1961 r. w sprawie ogłoszenia skorowidza ulic, alej, placów i osiedli w Krakowie”, *Dziennik Urzędowy Rady Narodowej w m. Krakowie* z 25 lipca 1961, nr 19, poz. 94.

z dołączonymi zdjęciami, które przy identyfikacji osób związanych z Krakowem stanowią niezastąpione źródło badawcze⁵. W przypadku rodziny Jagłów kwerenda musiała zostać ograniczona do kilku zespołów archiwalnych, gdyż przedwojenne akta dotyczące Prokocimia zachowały się szczątkowo. Udało się dotrzeć jedynie do dwóch jednostek archiwalnych w zespole 29/1989 Sąd Okręgowy w Krakowie 1855–1950 zawierających informacje potwierdzające lokalizację budynku i powiązanie z rodziną Jagłów z podkrakowskiego Prokocimia⁶. Odnalezione dokumenty pozwalają jednak na częściowe prześledzenie losów poszczególnych członków rodziny oraz na identyfikację kilku osób, których fotografie zamieszczono w albumie.

Przechowywane w Archiwum dokumenty to akta procesowe rodziny Jagłów, związane z podpisaniem przez jej członków volkslisty – niemieckiej listy narodowościowej obejmującej osoby i rodziny mogące wykazać się niemieckim pochodzeniem. W dokumentach tych odnaleziono zdjęcia Leokadii i jej małżonka Ottona, umożliwiły one przeprowadzenie bezspornej identyfikacji fotografii tych konkretnych osób. Chociaż nie da się ustalić tożsamości większości sportretowanych, to jednak analizując zdjęcia, z dużym prawdopodobieństwem można określić relacje między nimi (rodzice Ottona Jagłów, rodzice i siostry Leokadii Jagłów, siostra Anny Jagłów). Sądząc po znacznej ilości zdjęć Leokadii i jej rodziny, przypuszczalnie album od jakiegoś momentu stanowił jej własność.

Z dokumentów zgromadzonych podczas powojennego śledztwa wiemy, że w domu przy ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego 60 w podkrakowskim Prokocimiu mieszkał Jan (Johan) Jagłów, urodzony 26 maja 1878 r. w Spillern w dolnej Austrii, funkcjonariusz żandarmerii, wraz z żoną Anną, urodzoną 19 lipca 1880 r. w Batelov na Morawach i synem Ottonem urodzonym 5 kwietnia 1901 r. w Spillern⁷. Jagłowie pobrali się w Wiedniu w 1910 r. i prawdopodobnie w tym samym roku przyjechali do Polski. W odrodzonej Polsce Jan Jagłów był podporucznikiem i służył w polskim

⁵ Akta przechowywane w zespole 29/218 Starostwo Grodzkie Krakowskie.

⁶ ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/1989/6555 i 7005, b.p. (Akta spraw karnych prowadzonych w latach 1945–1948, związanych z podpisaniem volkslisty przez rodzinę Jagłów). Johan Jagłów został wspomniany jako konfident w opracowaniu pt. *Prokocim, jego dawne dzieje i czasy obecne. Historia Prokocimia spisana przez Jana Kielara nauczyciela 1923–/1963–/1973*, oprac. Antoni Cieślak, wyd. 2, Kraków 2019.

⁷ Z akt sądowych wynika, że Otton Jagłów urodził się dziewięć lat przed ślubem rodziców.

wojsku – na kilku fotografiach wykonanych około 1920 r. występuje w charakterystycznym mundurze amerykańskim (wzór 912) przerobionym na polski, używanym w polskiej armii podczas wojny polsko-bolszewickiej⁸. Z zachowanych dokumentów nie można dokładnie ustalić losów rodziny przed osiedleniem się w Prokocimiu, na pewno przebywali w Białkowcach (obecnie na Ukrainie), gdzie otrzymali obywatelstwo polskie, w Ropczycach i w Sędziszowie, a w latach 1920–1929 w podkrakowskich Łągiewnikach. Ich syn do 1920 r. pozostawał w zakładzie dla głuchoniemych w Wiedniu, gdzie pobierał nauki w zawodzie szewskim. 29 lutego 1927 r. w kościele św. Józefa w Podgórzu zawarł związek małżeński z Leokadią Korczyńską, urodzoną 4 grudnia 1906 r. w Gilowicach pod Żywcem, córką Adama i Marii Huczek. W okresie międzywojennym Otton Jagłów pracował w Krakowie w Państwowych Zakładach Umundurowania, a od 1941 r. w Państwowym Monopolu Tytoniowym w Czyżynach jako wartownik. W lecie 1943 r. rodzina Jagłów podpisała volkslistę, rok później zmarł Jan Jagłów⁹. W sierpniu 1944 r., w wyniku rozkazu opuszczenia Krakowa przez rodziny niemieckie, Anna Jagłów z synem Ottonem wyjechali do Wiednia, gdzie mieszkała siostra Anny, a synowa Leokadia pozostała w Prokocimiu, doglądając na miejscu dobytku i prowadząc rodzinny sklep. Już 15 stycznia 1945 r. zaarrestowano ją jako podejrzaną o przynależność do narodu niemieckiego, dom wraz z całym majątkiem rodziny skonfiskowano 16 marca 1945 r.¹⁰ Leokadia Jagłów najpierw przebywała w więzieniu przy ulicy Senackiej w Krakowie, a na początku kwietnia tego roku osadzono ją w Centralnym Obozie Pracy w Jaworznie. 11 kwietnia 1947 r. Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Karny na sesji wyjazdowej w Jaworznie skazał ją na karę dwóch lat pozbawienia wolności z zaliczeniem dotychczasowego czasu osadzenia od 13 lutego 1945 r. do 13 lutego 1947 r., uznając karę w całości za odbytą.

Anna i Otton Jagłowie wrócili z Austrii do Polski 15 maja 1945 r. i za sprawą Polskiego Urzędu Reparatyjnego trafili do Legnicy, gdzie przez jakiś czas mieszkali przy ulicy Rynkowej 1. Na Dolny Śląsk, a nie do Krakowa przybyli prawdopodobnie z obawy przed represjami za podpisanie

⁸ Za konsultacje związane z umundurowaniem dziękuję p. Tadeuszowi Wysockiemu z Muzeum Lotnictwa Polskiego.

⁹ Informacji o jego zgonie nie odnaleziono podczas kwerendy w aktach Urzędu Zdrowia w Krakowie, ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/375.

¹⁰ ANK, Okręgowy Urząd Likwidacyjny w Krakowie, sygn. 29/1052/7, poz. 56.

volkslisty, ale zostali rozpoznani i już jesienią 1945 r. ich sprawą zajmował się Sąd Grodzki w Legnicy. Anna Jagłów została skazana na karę więzienia, od 14 grudnia 1945 r. do 19 marca 1947 r. przebywała w podobozie pracy Libiąż. Niestety zachowane dokumenty nie pozwalają na prześledzenie losów Ottona Jagłów.

W związku z konfiskatą domu i całego mienia rodziny Jagłów 16 marca 1945 r. sporządzono opis budynku. Na jego podstawie można stwierdzić, że nie zmienił się w stosunku do wyglądu na przedwojennych fotografiach zamieszczonych w albumie.

Dom murowany parterowy z poddaszem w dobrym stanie. Na parterze mieści się jedna kuchnia, dwa pokoje i jeden lokal sklepowy. Na poddaszu mieści się jeden pokój. Przybudówka murowana podpiwniczona zawiera pralnię i magazyn sklepowy. Przy domu znajduje się ogródek owocowy ogrodzony płotem drewnianym¹¹.

Po zajęciu nieruchomości budynek przeznaczono na siedzibę Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego. W 1947 r. mieszkanie na parterze było zajęte przez nowego lokatora, sklep prowadziła Spółdzielnia Związkowa Pracowników Kolejowych, a pokój na poddaszu był miejscem spotkań XVII Drużyny Harcerzy. Obecnie nieruchomość stanowi wyłącznie dom mieszkalny.

Album rodziny Jagłów to ciekawy przykład, jak poprzez analizę fotografii i dostępne źródła archiwalne można próbować identyfikować zdjęcia. Szeroko rozumiane archiwalia odgrywają nie tylko kluczową rolę w ustalaniu informacji na temat sportretowanych osób, ale mogą również istotnie pomóc w ich rozpoznaniu oraz w datacji fotografii. Archiwum zyskało interesujący materiał ikonograficzny uzupełniający dotychczasowe akta oraz ujęcia z terenu podkrakowskiego Prokocimia, nielicznie reprezentowane w zbiorach archiwalnych i bibliotecznych. Pomimo faktu, że nieznane są powojenne losy albumu, który ostatecznie trafił do Archiwum, analiza źródłowa pozwoliła choć częściowo przybliżyć trudne losy rodziny, wpisujące się w skomplikowane relacje polsko-niemieckie.

AUTOR: Barbara Zbroja – dr, historyk sztuki, archiwista, Archiwum Narodowe w Krakowie; autorka licznych artykułów w czasopismach naukowych i popularnonaukowych oraz książek: *Miasto umarłych. Architektura publiczna Żydowskiej Gminy Wyznaniowej*

¹¹ ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/1989/7005 (pismo z 16 marca 1945 r.).

w Krakowie w latach 1868–1939 (2005), *Nieznany portret Krakowa* (współautorka; 2010), *Architektura międzywojennego Krakowa. Budynki, ludzie, historie* (2013); zainteresowania badawcze: urbanistyka i architektura Krakowa drugiej połowy XIX i pierwszej połowy XX w., dziedzictwo krakowskich Żydów oraz stara fotografia; e-mail: bzbroya@ank.gov.pl

AUTHOR: Barbara Zbroja – Dr, art historian, archivist, National Archives in Krakow; author of numerous articles in scientific and general interest journals as well as books: *Miasto umarłych. Architektura publiczna Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Krakowie w latach 1868–1939* (*City of the dead. Public architecture of the Jewish community in Krakow in the years 1868–1939*) (2005), *Nieznany portret Krakowa* (*An unknown portrait of Krakow*) (co-author; 2010), *Architektura międzywojennego Krakowa. Budynki, ludzie, historie* (*Architecture of inter-war Krakow. Buildings, people, history*) (2013); research interests: urban planning and architecture of Krakow in the second half of the 19th century and first half of the 20th century, heritage of Krakow's Jews as well as old photographs; e-mail: bzbroya@ank.gov.pl